

storaenso

Mette Kahlin McVeigh, Senior Vice President of
Corporate affairs

Mette.kahlin.mcveigh@storaenso.com

0704736757

KN2023/03016 Stora Enso

2023-09-07

1 (6)

Er ref:

KN2023/03016 Stora Enso

Yttrande avseende:

Slutbetänkande av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft

Stora Enso tackar för möjligheten att ge vårt yttrande om **Slutbetänkandet av Utredningen om stärkta incitament för utbyggd vindkraft (SOU 2023:18)** och lämnar härmed följande synpunkter.

Stora Enso

Stora Enso är en ledande global leverantör av förnybara lösningar inom förpackningar, biomaterial, träprodukter och papper och med detta en del av bioekonomin. Våra fiberbaserade material är huvudsakligen förnybara, återvinningsbara och fossilfria. Våra lösningar erbjuder koldioxidsnåla alternativ till produkter baserade på icke förnybara resurser. Vi menar att allt som tillverkas av fossilbaserade material i dag kan baseras på skogen imorgon.

Stora Enso har ca 4000 anställda i Sverige, utspridda i landet. Globalt är vi ca 22 000 anställda varav över 15 000 finns i EU. På så sätt bidrar vi inte bara till klimatmålen med våra produkter utan också till den svenska ekonomin och arbetsmarknaden. Stora Enso äger och förvaltar drygt 1 miljon hektar skogsmark i Sverige och bidrar också till en levande landsbygd då många av våra anställda bor och jobbar utanför storstadsregionerna.

Stora Enso har tagit beslut om att vara en del i energiomställningen genom att satsa på utbyggnad av vindkraft inom lämpliga delar av sitt eget svenska markinnehav. Sedan tidigare har företaget i mindre utsträckning arrenderat ut mark till andras vindkraftsparker, men nu har Stora Enso tagit steget fullt ut för att utveckla egna vindkraftsparker.

Stora Enso är också mån om att maximera nyttan av vindkraftsetablering på sin mark i Sverige. Det kan till exempel handla om att bygga närliggande solcellsparker för att dela på nätanslutningen både tekniskt och ekonomiskt. Vätgasproduktion från vindkraftsparkens överkapacitet är en annan möjlighet, liksom batterilager. Företaget investerar betydande resurser i forskning och utveckling. Som exempel kan nämnas att företaget har undertecknat ett samarbetsavtal för att utveckla miljömässigt hållbara vindturbinblad i trä. Ett ytterligare exempel är att vi har etablerat samarbeten för att utveckla konstruktion av vindkraftstorn i trä. Genom att bygga vindkraftstorn av trä, en förnybar råvara det finns gott om, kan utsläppen från produktionen minska med 90 procent jämfört med konventionella torn. Dessutom lagras den koldioxid som tagits upp av träden under deras livstid.

Stora Enso

Klarabergsviadukten 70

111 64 Stockholm, Sweden

Tel: + 46 704736757

www.storaenso.com

Sammanfattning

En snabb utbyggnad av elproduktionen i Sverige är viktig för att kunna klara klimatomställningen, men också för att stärka industrins konkurrenskraft, hålla nere elpriserna och kunna möta det osäkra omvärldsläget.

Stora Enso bedömer, precis som utredningen, att olika former av incitament för kommuner, närboende och andra direkt berörda intressenter kommer att behövas för att uppnå den utbyggnad av vindkraft som är nödvändig för energiomställningen. Vi bedömer också att det krävs ökad statlig tydlighet kring kommunal planering för vindkraft, så att även de nationella vindbruksplanerna kan få ökat genomslag.

Samtidigt instämmer vi i utredarens bedömning att förslagen inte är tillräckliga, utan att det krävs en kommunal intäkt för att verkligen åstadkomma förändring i den kommunala tillståndsgivningen. Staten bör därför skyndsamt ta ett samlat grepp inkluderat finansieringsfrågan.

De i utredningen föreslagna åtgärderna för stärkta incitament för utbyggnad av vindkraft anser Stora Enso generellt är bra, men med vissa önskemål om ytterligare förtydliganden, vilka framgår av vårt yttrande nedan.

Stora Ensos yttrande

Övergripande synpunkter

Stora Enso välkomnar många av förslagen i incitamentsutredningen. Samtidigt visar utredningen på behov av ytterligare förtydliganden, tydligare statlig styrning ifråga om vindbruk och behovet av att finna en långsiktig finansieringslösning för att kommunerna ska ha tydliga incitament att bejaka etableringar.

Utredningen gör en förtjänstfull analys av den problematiska situationen idag, där nationella vindbruksplaner eller, för den delen kommunala planer, spelar en obefintlig roll för kommuners tillstyrkanden och därför inte fyller sitt tänkta syfte att vara en vägledning för projektörer. Stora Enso efterlyser därför tydligare statliga krav i planeringsprocessen. Samtidigt välkomnar vi ett offentligt stöd för att stärka den kommunala planeringsprocessen.

Vi instämmer i utredningens övergripande slutsats att olika former av incitament för kommuner, närboende kommer att krävas för att uppnå den utbyggnad av vindkraft som är nödvändig för energiomställningen så länge som kommunernas beslut om vindkraft är skönsmässiga. Vi ställer oss bakom utredarens bedömning att en kommunal skatteintäkt eller statlig finansiering, som utredningen varit förhindrad att föreslå, är en viktig förutsättning såväl för att skapa ökade sådana incitament och därmed ersätta förhandlingar om bygdepeng på projektbasis med en tydlig och transparent struktur för kommunernas godkännanden.

Många av utredningens förslag innebär förbättringar, även om det i flera avseenden krävs förtydliganden, t.ex. avseende vilka fastigheter som ska omfattas av ersättningsrätt. Med lämpliga förtydliganden bör de kunna genomföras i närtid, men för att utbyggnaden av vindkraft verkligen ska ta fart krävs ett samlat grepp som även omfattar kommunala intäkter från statens sida. Detta samlade grepp bör ske skyndsamt för att utbyggnaden inte ska tappa ytterligare temp.

Detaljerade synpunkter på utredningens förslag

Avsnitt 1.1.1

I avsnittet framgår att en av de största påverkansfaktorerna från vindkraftverken på människor är att utsikten förändras. I riktlinjerna till kommunernas kommande arbete med nya vindbruksplaner är det dock mycket viktigt att framhålla för kommunerna att hänsyn måste tas till nuvarande och kommande teknikutveckling av vindkraftverken (bästa möjliga teknik enligt miljöbalken), så att inte vindbruksplanerna innehåller restriktioner med för låga höjder vad gäller maximal totalhöjd. Detta kan riskera utbyggnaden, då dagens teknik med höga verk inte möjliggörs p.g.a. att kommunerna vill "skydda" landskapsbilden och bara tillåta låga vindkraftverk. Höga vindkraftverk ger en betydligt bättre elproduktion än lägre verk och därmed behövs även färre antal höga vindkraftverk uppföras inom ett område för samma elproduktion som fler lägre vindkraftverk kan åstadkomma.

Avsnitt 1.6

I avsnittet redogörs för att vindkraftsbranschen i samrådet under utredningen framfört att man är positiva till åtgärder som, även om de ökar kostnaderna för projekten, samtidigt minskar riskerna för bristande lokal acceptans. Det framgår även att branschen framfört att det finns nyliga exempel på hur andra europeiska länder misslyckats med balansgången mellan incitamentseffekt och investeringsvilja. Utredningen har valt att inte närmare studera de uppgivna exemplen. Detta borde, enligt Stora Enso, ha gjorts inom ramen för utredningen.

Avsnitt 2.1.2

Vi bedömer att det kommer vara administrativt krångligt att basera ersättning på enstaka verk. Vad händer t.ex. om ett hus har tre verk i närheten, två av dem fungerar hela året men det tredje, som står närmast huset, drabbas av ett blixtnedslag och fungerar bara halva året. Hur ska ersättningen beräknas då? Ska det vara halva året med verk två och tre och resterande del av året från verk ett och två? Det torde vara enklare om man fastställer en förteckning med andelar för respektive bostadshus omedelbart vid parkens idrifttagande. Denna förteckning gäller så länge samtliga verk är installerade. Sedan betalas ersättningen ut baserat på bostadshusens andelar samt hela parkens produktion istället för produktionen från enskilda verk.

Avsnitt 2.2

Utredningen skriver att *"Den som äger en bostadsfastighet intill en ny landbaserad vindkraftspark ska, under vissa förutsättningar, ha rätt att få fastigheten inlöst av parkens tillståndshavare."* I 2 kap 8 § i författningsförslaget finns en definition att *"En byggnad som ger rätt till intäktsdelning för ett vindkraftverk om byggnaden*

1. Vid beslutsårets ingång är indelat enligt 2 kap 2 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) som småhus, ägarlägenhet eller hyreshus, och

2. Ligger på ett avstånd från vindkraftverket som är mindre än tio gånger verkets totalhöjd."

I utredningen används begreppet "*bostadsfastighet*", men ingen tydlig definition finns vad detta är. Det vore bra om samma benämning/definition används när man beskriver den typ av bostad som är berättigad till ersättning. Det finns exempelvis många byggnader på landsbygden i Sverige som står och förfaller med trasiga rutor, läckande tak, eller en överväxt tomt. Hur ska ett sådant hus behandlas i och med utredningens förslag? En annan fråga är alla lantbruksfastigheter. Det är mycket vanligt att en fastighet har skogsmark eller åkermark på samma fastighetsbeteckning som bostadsbyggnaden. Hur ska dessa hanteras?

Utredningen menar att den som äger en bostadsfastighet intill en ny landbaserad vindkraftspark ska, under vissa förutsättningar, ha rätt att få fastigheten inlöst av parkens tillståndshavare. Det framgår också varför risken för fastighetsägarnas värstafallscenario bör flyttas till projektören. Det skrivs bl.a. att "*..., bör det således sällan vara några problem för projektörerna att sälja fastigheten vidare efter inlösen.*" Vi vill i detta sammanhang framföra att detta innebär ytterligare en osäkerhetsfaktor för projektörer att ta i beaktande, d.v.s. risken att plötsligt behöva ge sig in på en fastighetsmarknad som man inte har någon stor kompetens om.

Vad gäller utredningens förslag till inlösen av fastighet vill vi även framföra att det är viktigt att värderingstidpunkten inte sätts till "*före vindkraftsparken byggdes*" utan istället sätts till "*idag, men utan att vindkraftsparken finns*". Detta för att undvika att en fastighetsmarknad som går upp eller ned under byggnationsåren påverkar värderingen av fastigheten. Om fastighetsmarknaden generellt gått ned 20 procent under tiden vindkraftsparken byggts så ska värderingen ta dessa 20 procent i beaktande, innan värderingen tar vindkraftsparkens existens i beaktande.

Avsnitt 2.23

Utredningen föreslår att tidsfristen för när inlösenrätten startar ska knytas till en kungörelse i ortstidningen. Vi anser att det eventuellt kan finnas behov av ett något tydligare meddelande om när tidsfristen startar till berörda fastighetsägare än enbart en kungörelse i ortstidningen.

Avsnitt 3.1.1

Stora Enso ställer sig helt bakom utredningens slutsats att förhandlingar mellan kommun och projektörer om bygdemedelsavtal måste upphöra och att kommunernas inblandning i vindkraftsetableringar måste få ett tydligt rättsligt ramverk.

Avsnitt 3.1.3

Utredningen redovisar ett förslag till hur lokalsamhället ska definieras. Förslaget är att lokalsamhället omfattas av "*... föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer inom det geografiska område som påverkas av den förändring av landskapsbilden som en vindkraftspark innebär.*" Av utredningen framgår dock inte tydligt vem/vilka som avgör hur stort område som utgör "lokalsamhället", d.v.s. det "*... geografiska område som påverkas av den förändring av landskapsbilden...*". Är det projektören, kommunen eller berörda/allmänhet som ska avgöra detta? Det är viktigt att detta tydliggörs.

Avsnitt 3.1.4

Vi instämmer även i förslaget att det ska finnas ett lagreglerat tak för hur hög andel av parkens produktionsintäkter som kommunen får ange att finansieringen till lokalsamhället ska motsvara.

Avsnitt 4.1.1

Avsnittet behandlar kommunernas beslut om tillstyrkan. Utredningen lyfter här en viktig aspekt vad gäller utpekade riksintresseområden för vindbruk. Utredningen konstaterar att tanken med riksintresseområden är att kommunerna ska beakta dessa vid sin planläggning, men att i praktiken har det visat sig att utpekanden av riksintressen för vindbruk spelar liten (eller ingen) roll för kommunernas tillstyrkansbeslut. I en särskild utredning (SOU 2021:53) visade det sig istället att tillstyrkansgraden till och med var *lägre* i områden som utpekats som riksintresse vindbruk. Vi instämmer i att detta är ett problem och en stor osäkerhet vid projektering då inte ens utpekade riksintresseområden för vindbruk ger förutsättningar att gå vidare med utreda och ansökan om tillstånd. Det är precis som det beskrivs i utredningen (avsnitt 5.2) att *"Planeringsinstrumenten ger numera projektörerna en nära nog obefintlig vägledning om var det allmänna vill - och inte vill – att de utvecklar projekt."*

Avsnitt 5.1

En mycket viktig slutsats i utredningen är att avsaknaden av nationell energiplanering försvårar för vindkraften samt att planering av vindkraft handlar om två överlappande planeringsperspektiv, varav det ena är den fysiska planeringen av mark- och vattenanvändning och den andra är vindkraft som en produktionsresurs i energisystemet. Utredningen framför att *"Fysisk planering av vindkraft - och av annan energiproduktion – bör ses som en central del av den kommunala energiplaneringen."* Detta anser vi är mycket viktigt att framhålla framöver i riktlinjerna till kommunerna i deras framtagande av nya vindbruksplaner, som föreslås av utredningen.

Vi anser också att det är viktigt att tillägga att de områden som pekas ut som lämpliga för vindbruk i kommunernas vindbruksplaner verkligen är områden som kommunen avser tillstyrka i en tillståndsprövning, annars är de kommunala vindbruksplanerna inget värda. Som nämnts ovan så är i nuläget t.ex. utpekade riksintresseområden för vindbruk inte skäl nog för många kommuner att ge sitt tillstyrkande till att gå vidare med tillståndsprövning av ett sådant område. Det är även viktigt att regering, riksdag, länsstyrelserna och kommunerna förstår att möjligheten att kunna utveckla vindkraft på ett område som utpekats som lämpligt för vindkraft i en vindbruksplan inte enbart möjliggörs genom att incitament ges till kommunerna och lokalsamhället, utan att en förutsättning även är att aktuell/aktuella markägare vill upplåta marken för projektering av vindkraft. Tidiga samråd med markägarna i processen med planerna är därför mycket viktigt. Att utpeka områden i vindbruksplanerna som inte kan nyttjas p.g.a. att markägaren/markägarna inte är positiva till nyttjande av deras mark innebär att planerna inte blir realistiska.

Som påpekats tidigare i vårt remissyttrande så anser vi att det är mycket viktigt att detta vindbruksplanearbete genomförs omgående för att inte riskera att kommunerna inte kan ge sitt ja eller nej i närtid till inlämnade/kommande ansökningar. Vi anser, precis som utredningen, att kommunerna måste tilldelas ett statligt stöd för framtagande av nya vindbruksplaner och att arbetet med planerna begränsas i tid.

Avsnitt 5.2

Vi instämmer i utredningens bedömning att Klimaträttsutredningens förslag om att tillsätta en utredning som analyserar hur Sveriges energi- och klimatplanering bör struktureras, bör få genomföras.

Avsnitt 5.3

Vi anser även att utredningens förslag om att ge Energimyndigheten i uppdrag att upprätta en vägledning till kommunala energiplaner är bra och viktig. Vår erfarenhet är att många kommuner i nuläget inte har några aktuella kommunala energiplaner.

Avsnitt 9.4

Utredningen gör bedömningen att en "utvecklingsoption" bör utredas vidare, d.v.s. att utreda om vindkraftsprojektörer och ägare av fastigheter och byggnader, som ligger inom den tänkta parken, ska ges möjlighet att teckna optionsavtal om förvärv av fastigheten eller byggnaden om parken erhåller tillstånd. Möjligheten bör i så fall kombineras med en regel om att miljöprövningen då ska bortse från att fastigheten eller byggnaden används för bostadsändamål. Denna option anser vi är bra och kan i vissa fall göra det enklare för projektörer samt närboende. Det är dock viktigt att "utvecklingsoptionen" inte endast gäller inom parken, utan även gälla för fastigheter i utkanten av parken. Om möjlighet finns att fastigheter kan köpas ut så kan det innebära att flera turbiner kan byggas i projektområdets utkant och vindens resurs kan tillvaratas mer effektivt.

Avsnitt 9.5

Vi anser, precis som utredningen skriver, att det är viktigt att reglerna för hinderbelysning behöver ägnas fortsatt uppmärksamhet av regeringen. I denna fråga anser vi att Sverige ska kunna applicera liknande regler som andra länder (även NATO-länder) i Europa gör vilket leder till färre högintensiva vita blinkande hinderljus.

Författningsförslaget

Vad gäller författningsförslaget vill vi framföra följande synpunkter:

- 3 kap 16 § innehållet är bra, men att det är viktigt att underlaget, som ska insändas av tillståndshavaren till kommunen, omfattas av sekretess.
- 4 kap 14 § står det att kostnaden för lantmäterimyndighetens handläggning ska betalas av fastighetsägaren upp till 10 000 kr. Detta belopp anser vi bör indexregleras.

Per Lyrvall

Executive Vice President, Division Forest, Sverigechef